AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Kecsketartó gazdaság vizsgálata

NÉMETH SZABINA – GULYÁS LÁSZLÓ – SALAMON LAJOS

Kulcsszavak: kecske, termékek, kockázatok, fejlesztések.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A Dunaszigeten 300 anyával működő gazdaság eredményességében kulcskérdés a termelési költségek csökkentése, mindenekelőtt a takarmányozás, az egyéb (áram, tejvizsgálat, bérleti díjak stb.), valamint a munkabérköltségek mérséklése. A bevételi oldalon növekvő jelentőségű – a kecsketej- és gidaértékesítés mellett – egyre nagyobb arányban a sajtértékesítés. A jövőt illetően a kockázati tényezők és a fejlesztési lehetőségek számbavétele, a helyi lehetőségek hasznosítása, s az egészségre kedvező hatású tej és sajt megismertetése a meghatározó.

KECSKETARTÁS A VILÁGBAN

Földünk egyik dinamikusan fejlődő állattenyésztési ágazata a kecsketartás és -tenyésztés. A világ kecskeállománya napjainkban közel 770 millió (1. ábra).

Európa kivételével a kecsketartás legfontosabb terméke a hús. A kecskehús-

1. ábra

Kecskeállomány a világban

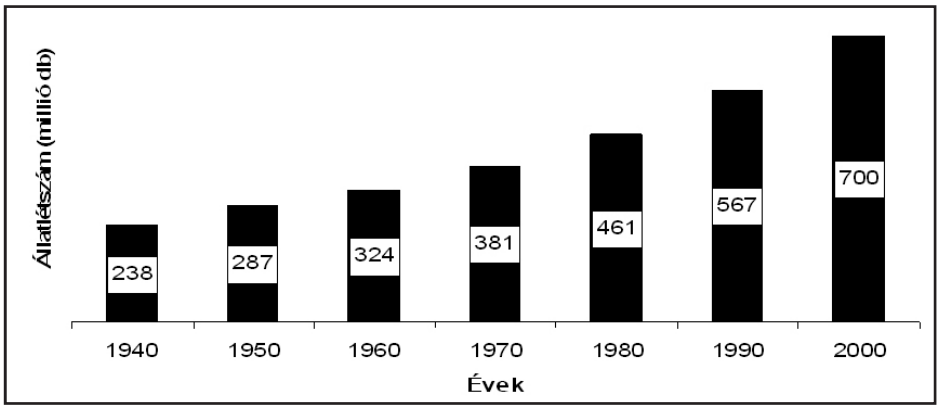

Forrás: FAO adatok alapján, 2003

előállítás mennyisége igen jelentős mértékben megnőtt a közelmúltban, 1970-hez képest napjainkban közel 3,5-szer több kecskehúst termelnek a világban. A növekedés dinamizmusa 1997 óta a korábbi évekhez képest még erőteljesebb (2. ábra). A kecske második – Európában a legfontosabb – terméke a tej, amelynek folyamatosan és dinamikusan nő a termelése mind a fejlett, mind a fejlődő országokban. A tejelő állatfajok közül létszámát tekintve a kecske könyvelheti el a legnagyobb mértékű növekedést 1970 óta. Az állomány ezen időszak alatt megkétszereződött, így aránya a tejhasznú kérődzők között megnőtt, főként a juhlétszám rovására. A kecskék

által termelt tej mennyisége 86%-os növekedést mutat, ami ugyan elmarad a bivalytej termelésétől, mivel az megnégyszereződött a vizsgált időszakban, de a kecsketej mennyiségének növekedése is szinte kétszerese a tehén- és juhtejnek.

2. ábra

A világ kecskehús és -tej termelésének alakulása

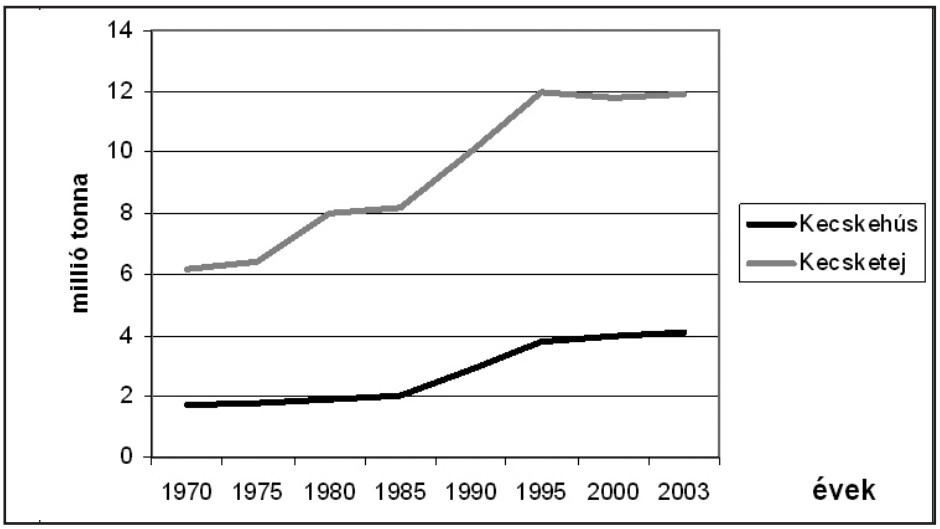

Forrás: www.fao.org, 2004

A kecske tejtermelésen belüli aránya némi növekedést mutat, az 1970. évi 1,65%-os értéket felülmúlva, napjainkban a világon az összesen megtermelt tej mennyiségének 2%-át teszi ki.

KECSKETARTÁS AZ EU-BAN

A *DG AGRI*, az *EUSAT*, valamint a *Juh- és Kecskehús Előrejelző Bizottság* adatai és elemzése szerint jelentős változások következtek be az EU kecskeágazatában. A becsült adatok alapján tovább tart a létszámcsökkenés az EU-ban. A kecskelétszám 2004-re már alig haladta meg EU szinten a 13,6 millió egyedet, és 2008-ra 11,8 millió alá esik. Nem várható változás az Egyesült Királyságban, Szlovéniában, Portugáliában és Hollandiában. Jelentősebb arányú növekedést várnak Csehországban és Szlovákiában, míg a többi ország esetében az 1-2%-os csökkenés valószínűsíthető. Mindezek eredőjeként EU-27 szinten a 2008-ra becsült 1,5%-os létszámcsökkenés alig kevesebb mint kettőszázezer egyedet tesz ki. A létszámcsökkenéssel párhuzamosan a termelés is mérséklődik. A 2003-as (73 000 tonna) adatokhoz képest 2007-ben a kecskehús-termelés 72 000 tonna. A kecskehúsfogyasztás előreláthatóan ugyancsak csökken 2007 és 2008 között az EU-27-ben, amelynek aránya eléri a 2,2%-ot.

KECSKETARTÁS MAGYARORSZÁGON

Az elmúlt 150 évben tág határok között változott a magyar kecskeállomány létszáma. Az ingadozás oka gazdasági és tenyésztéspolitikai tényekre vezethető vissza. Magyarországon 1975-ig kizárólag kisüzemekben és háztáji gazdaságokban tartottak kecskét. A KSH adatai szerint 1895-től (17 317) 1942-ig (70 957) folyamatos emelkedés volt tapasztalható,

majd 1945-ben, a háború következtében a kecskeállomány más állatokhoz hasonlóan mintegy 1/3-ával csökkent (57 578 db). A II. világháború után erőteljes emelkedés volt megfigyelhető, majd a 70-es évek után jelentős csökkenés. Jelenleg számuk emelkedőben van, napjainkban körülbelül 67 000 db. Az átlagos üzemméret alig 10 kecskét jelent ma Magyarországon (a 7000 kecsketartó csaknem 80%-a), jóllehet a piacra termelő áru-előállító gazdaságok állománylétszáma már 50-100 kecskét jelent. A kecsketartók nagyobbik hányada néhány hektáron gazdálkodik, sokuk saját tulajdonú területe nem éri el az 1 ha-t, a bérelt terület hányada átlagosan 30-40%. A termelési rendszerre az extenzivitás jellemző, alig néhányszor tíz üzemre lehet az intenzív jelzőt alkalmazni. A félintenzív gazdaságok száma növekszik. A megtermelt tej legnagyobb hányadát a farmokon, illetve azok közvetlen közelében fogyasztják el. A kecsketenyésztők napjainkban a saját és szomszédságuk fogyasztásánál több húst és tejet (tejterméket) állítanak elő, egyre nagyobb hányadban jelennek meg a piacon. A különböző becsült kecskelétszámokra alapozva a kecsketejtermelés 12-15 millió liter lehet az országban. A hústermelés mennyiségét 900-1000 tonnára becsülik, aminek 10%-a jut el külföldre.

A DUNASZIGETI KECSKETARTÓ GAZDASÁG

Vizsgálatainkat egy dunaszigeti gazdaságban végeztük, amit állami kezességvállalással igénybevett hitelből alapítottak 2001-ben. A tulajdonos 1999-ben egy tejgazdasági szakember barátja sugallatára döntött úgy, hogy a felső-szigetközi tanyáján, *Tejfaluszigeten* kecskékkel foglalkozik. A jövedelemszerzés célja természetesen a kecsketejtermelés és kecskesajtkészítés volt, amihez előbb 30 anyát vásárolt. 2000-ben már tisztult a kép, és elindult egy beruházás *Dunasziget* határában, a Duna-töltés lábánál vásárolt mintegy 7 ha területen. Az ún. „zöldmezős" beruházás a *Szigetközi Dunaág* derékszögű kanyarja mellett valósult meg, melyet *Burjáni-kanyarnak* neveznek. A tejtermékek is erről a folyószakaszról kapták nevüket. Az állattartó rész 300 anyaállat elhelyezésére alkalmas.

A fejés 2x12 állásos fejőrendszerrel történik, a tejhűtő kapacitás 1000 liter. A telep saját energia- és vízellátással rendelkezik. A legeltetés a farm közvetlen szomszédságában található 6 ha saját és 7 ha bérelt földterületen, ebből a vízügytől bérelt kb. 3 ha legelőterületen történik. A termelőistálló 500 m², a tejfeldolgozó mintegy 80 m² területű, melyben a feltételek megfelelnek a minőségi termék-előállításnak.

Az anyaállatlétszámot tekintve az ország 10 legnagyobb kecskefarmja közé tartozik. Jelenleg 300 db körüli az állomány. Az állományt főleg száneni, őzbarna, anglo-nubiai, magyar tincses, nemesített magyar fajta alkotja. A szaporítás háremszerű pároztatással történik, száneni és őzbarna bakokkal.

A vizsgálatok tárgya a gazdaság tenyésztési tapasztalatainak bemutatása és gazdasági helyzetének elemzése a 2003-2008-as időszakban, a fő bevételek és kiadások növelési, illetve csökkentési lehetőségeinek a feltárása, valamint a fejlesztési kilátások.

A gazdaság bevételei négy forrásból származnak: tej-, sajt- és gidaértékesítés, támogatások. Az idei év tavaszáig a legjelentősebb bevételi forrást a nyers tej értékesítése jelentette. Azonban a jövedelmező termelés érdekében egyre inkább szükségessé vált, hogy a megtermelt tej 100%-át üzemen belül dolgozzák fel és értékesítsék. Elemzés alapján bizonyítható, hogy a megtermelt tej sajt formájában történő értékesítése 3-szor nagyobb bevételt jelent, mintha nyerstejként értékesítik a megtermelt tejet. Egy liter kecsketejet 90 Ft-ért vesz át a feldolgozó, 1 kg sajt alapanyagigénye kb. 9 liter tej, értékesíteni 2500 Ft-ért lehet. Ha ezt a mennyiséget értékesítik nyers tej formájában, a bevétel 810 Ft, ha pedig sajt formájában, 2500

Ft. A nyers tejet piacokon, illetve a telephelyről értékesítik. Jelentős a sajtértékesítés, ami 2007-ben kb. 20-30%-ot jelentett, de 2008-ban már 80%, ami elsősorban a falusi turizmusba történő bekapcsolódásnak köszönhető.

Problémát jelent azonban a tejtermékek egész évben történő folyamatos forgalmazása, ezért a jövőben szükséges, hogy országos promóciós tevékenység keretében az emberek jobban megismerjék a kecsketejtermékek egészségre gyakorolt pozitív hatását. A gidaleadásból származó összeg kisebb hányadát (7-10%) képviseli a bevételeknek, ez elsősorban a szezonalitás miatt alakul így (húsvét, pünkösd). A támogatások mértéke évről évre változik, ez jelentős mértékben befolyásolja, hogy milyen eredménnyel sikerül zárni az adott évet (1. táblázat).

1. táblázat

Eredmények alakulása

	2003	2004	2005	2006	2007
Bevételek	7 837 339 Ft	9 196 619 Ft	7 597 496 Ft	4 799 077 Ft	8 816 863
Költségek	11 614 152 Ft	7 723 988 Ft	6 240 697 Ft	7 343 828 Ft	5 610 380
Eredmény	-3 776 813 Ft	1 472 631 Ft	1 356 799 Ft	-2 544 751 Ft	3 206 483

Forrás: saját vizsgálatok, 2007

A beruházás beindítását követő 2-3 év sajnos veszteséggel zárult, sok kiadás jelentkezett, ilyen volt például a piackutatás, illetve a marketingköltség. 2004-től már meghaladták a bevételek a kiadásokat, ez elsősorban a bővülő értékesítési helyeknek, illetve a támogatásoknak volt köszönhető. Ez a tendencia 2005-ben is folytatódott, igaz itt már csökkent a jövedelem, ami elsősorban a kecskeágazatban történő támogatások megvonása miatt jelentkezett. A gidanevelés sikertelensége 2006-ban a bevételi oldal csökkenését okozta, amely miatt kb. 1-1,5 millió Ft kiesés jelentkezett, ebből adódóan a banki hitel visszafizetését sem lehetett az előírt ütemben teljesíteni, így a kiszabott késedelmi kamatok tovább rontották a gazdaság helyzetét. A 2007-es évet mindenképpen a változás jegyében kellett elkezdeni. Két fő irányelvet fogalmaztak meg, amelyből az egyiket sikerült megvalósítani: új hitelkonstrukciót kötni a kölcsönt nyújtó bankkal, ezáltal csökkentek a gazdaság mindennapos terhei, illetve európai uniós pályázat útján a gazdaság átvételét elősegítő támogatást szeretnék elnyerni, amely segítségével fejlesztéseket lehetne megvalósítani, ezzel pedig növelni lehet a hatékonyságot.

A jövőben a kecsketejtermelés és értékesítés lehetőségei között a következőket szükséges megvalósítani: promócióval és direktértékesítéssel újabb vásárlói csoportok megszerzése, turisztikai bázis kiépítése, termékválaszték bővítése, minőségi termékek gyártása, támogatásokra történő pályázás, több lábon állás megvalósítása. A fogyasztói trendek változásával új igények jelentkeznek a piacon, növekszik a kereslet a speciális élelmiszerek iránt. Kialakult egy olyan fogyasztói réteg, amely meg tudja fizetni a minőséget, a különlegességet, és a kecsketejből készült élelmiszerek megfelelnek ezeknek az elvárásoknak. A gazdaság céljai között szerepel a minőségi élelmiszerek és új kulináris élvezetek iránt nyitott fogyasztói réteg megszerzése, amely örömmel akar és tud is vásárolni termékeikből. A több lábon állás

megvalósítása érdekében az állomány minőségi és mennyiségi fejlesztésével elért többlet tej- és húsmennyiséggel bővíteni lehetne a termékkínálatot (sajtok, kolbászok stb.).

A nagyobb jövedelmezőség miatt célszerű a tejből sajtot készíteni. Ehhez szükséges az infrastruktúra bővítése. A jövőben érdemes lenne bekapcsolódni, illetve többször részt venni a borfesztiválokon (sajtkínálat). További célok között szerepelhet a közeli panziók és éttermek élelmiszer-beszállítóivá válni. A farm mellett lévő kerékpárút és vízi út segítségével ajánlatos bekapcsolódni a falusi turizmusba. Hosszabb távon célszerű kihasználni a szomszédos országok közelségét (Ausztria és Szlovákia egyaránt 20-30 km-re fekszik) új fogyasztói rétegek bevonására.

Fontos a gazdaságot érintő *kockázati tényezők* ismerete is, melyek a következők lehetnek:

- Takarmányárak emelkedése. Ellenintézkedés: félintenzív tartással a legelőterület növelése.
- Új piaci szereplők belépése. Ellenintézkedés: minőségi termékekkel a vevőkör stabilizálása.
- Fenntartási költségek (energia, bér, minősítés). Ellenintézkedés: melléktermékek értékesítésével és az állomány minőségének feljavításával, optimális termékstruktúra létrehozásával bevételnövelés és fajlagos költségcsökkentés.
- Vevői célcsoport piaci bizonytalansága. Ellenintézkedés: a több lábon állás megvalósítása diverzifikált, minőségi termékpaletta létrehozásával, újabb értékesítési csatornák (panziók, éttermek, internetes értékesítés) és vevői kapcsolatok (falusi és borturizmus) kiépítésével.

A *fejlesztési célok* és lehetőségek pedig az alábbiak:

- Minőségi bakokkal jobb szaporulat elérése.
- Beruházásokkal (gépek, újabb legelőterületek bővítése) fajlagos költségmegtakarítás.
- Használt mezőgazdasági gépek beszerzése saját, illetve bérmunka céljára.
- Piaci marketingakciókkal (termékbemutatók, vásárok, versenyek) új piaci szegmensek elérése (bel- és külföldön egyaránt).
- A kecsketej és hús mellett a másodlagos termékek (kecskebőr, trágya) értékesítésének megszervezése.
- Érlelő és kisvágóhíd építése.
- Bekapcsolódás a falusi turizmusba (kerékpározók, vízi túrázok, panziók, éttermek).
- Szakmai együttműködés a mosonmagyaróvári egyetem *Biotechnológiai és Állattenyésztési Intézetével*, illetve a *Magyar Tejgazdasági Kísérleti Intézettel*.
- Mintagazdaság feltételeinek megteremtése.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Kukovics S. (2002): A tej szerepe a humán táplálkozásban. Magyar juhászat + kecsketenyésztés. 11, 1, 6-7. pp. – (2) Kukovics S. (2003): A kecsketej termelés és feldolgozás értékelése. Magyar juhászat + kecsketenyésztés 12 (2) 16. p. – (3) Kukovics S. – Jávor A. (2002): A juh- és kecskeágazat termelési és fogyasztási kilátásai közép- és kelet-európai régióban. 3. rész. Magyar juhászat + kecsketenyésztés 11 (2) 4-5. pp. (4) Molnár A. – Molnár J. (szerk.) (2000): Kecsketenyésztés. Gaia Alapítvány, Galgahévíz – (5) Vahid Y. (1982): Nagyüzemi kecsketenyésztés. Gödöllő, 14-15. pp.